

Udział Instytutu Ekologii PAN w obchodach Dnia Ziemi '98

Obchody Dnia Ziemi mają już swoje trwałe miejsce w życiu stolicy. Tegoroczny Dzień Ziemi, już po raz czwarty organizowany przez Ośrodek Kultury Ochoty i Społeczny Instytut Ekologiczny – Biuro Obsługi Ruchu Ekologicznego, odbywał się pod hasłem „Woda”.

Celem obchodów jest zwrócenie uwagi jak najszerszego grona osób na istotne problemy dotyczące stanu środowiska naturalnego i jego ochrony. Są one okazją do przedstawienia w efektownej formie ważnych zagadnień związanych z miejscem człowieka na ziemi. Poprzedzające główne obchody sesje, konkursy, warsztaty, wystawy i konferencje są platformą do wymiany rzeczowej informacji na tematy związane z ekologią i ochroną środowiska. Główna i zarazem najbardziej popularna wśród warszawiaków część obchodów to rodzinna w charakterze, niedzielna impreza na Polu Mokotowskim, która służy promocji wielu organizacji środowiskowych, a tysiącom uczestników stwarza okazję do mądrej i ciekawej zabawy.

Wkład pracowników Instytutu Ekologii PAN (już po raz trzeci zaproszonych do udziału w obchodach Dnia Ziemi) w tegoroczne wydarzenie był szczególnie bogaty i wyraził się naszą obecnością w wielu różnorodnych przedsięwzięciach składających się na dziesięciodniowe obchody. Przypomnijmy, że przedstawiona rok temu podczas festynu na Polu Mokotowskim w Warszawie ekspozycja Instytutu spotkała się z dużym zainteresowaniem i była dobrą reklamą jego osiągnięć naukowych i popularyzatorskich. Biorąc to pod uwagę również w tym roku postanowiono przygotować prezentację, rozszerzając znacznie tematykę w stosunku do poprzedniej. Tym razem składała się ona z czterech części, skierowanych do różnych odbiorców. Nawiązując do hasła przewodniego tegorocznych obchodów, Instytut Ekologii współorganizował sesje popularnonaukowe pt. „Woda to życie” i „Ochrona zwierząt – ochrona wód”. Powstała też wystawa fotografii przyrodniczej. Podczas festynu na Polu Mokotowskim zaprezentowano publikacje Instytutu. Aby zapoznać młodzież szkolną z różnorodnością problematyki badawczej, zorganizowano Dzień Otwartych Drzwi, a także włączono się w przygotowanie warsztatów ekologicznych.

Obchody tegoroczego Dnia Ziemi zostały zainaugurowane 16 kwietnia otwarciem wystawy fotograficznej „Kolory wody” mgr. J. Romanowskiego w galerii fotografii „Podróżnik” w Ośrodku Kultury Ochoty. Autor, prowadzący badania nad ekologią wydry,

fotografią zajmuje się z pasji. Wystawa, składająca się z ok. 30 fotografii, była swego rodzaju reporterskim zapisem z wędrówek wzdłuż rzek i jezior w poszukiwaniu śladów obecności wydr. Uwidocznione na niej różne tytułowe kolory, czyli „stany zanieczyszczenia” wód, były ilustracją problemów ochrony tych środowisk w centralnej i wschodniej Polsce.

Ważną częścią tegorocznych obchodów Dnia Ziemi były wspomniane już sesje popularnonaukowe. Pierwsza z nich pod hasłem „Woda to życie” odbyła się 22 kwietnia w Pałacu Staszica. Na sesji tej wygłoszono sześć referatów o różnorodnej tematyce, dotyczących m. in. roli wody w przyrodzie i problemów zapobiegania powodziom (M. Sobczyńska), programowi poprawy jakości wody pitnej w Warszawie (A. Rypina), klasyfikacji odpadów płynnych i ścieków (Z. Roliński) oraz konfliktów pomiędzy działalnością hydrotechniczną – szczególnie budową tam – a ochroną przyrody (dr W. Nowicki). Instytut Ekologii PAN reprezentowało dwóch prelegentów. Prof. Z. Kajak w obszernym referacie o walorach przyrodniczych i zagrożeniach naszych wód wiele uwagi poświęcił roli przyrodniczej i potrzebie ochrony Wisły. Dr W. Ławacz w wystąpieniu dotyczącym gospodarki wodno-ściekowej na terenach niezurbanizowanych przedstawił oryginalne rozwiązania zwiększające wydajność przydomowych szamb.

Kolejna sesja, zatytułowana „Ochrona zwierząt – ochrona wód” odbyła się 23 kwietnia w sali NOT-u. Sesja, w całości przygotowana przez pracowników Instytutu Ekologii PAN, przybliżyła tematykę badawczą Instytutu związaną z zagadnieniami ochrony środowisk wodnych i zamieszkujących je zwierząt. Sesję otwierał referat prof. Z. Kajaka o organizmach wodnych i ich roli w ekosystemach. O życiu w jeziorach i zbiornikach zaporowych mówił dr K. Dusoge w referacie, którego współautorem był dr K. Lewandowski. Prof. A. Hillbricht-Ilkowska omówiła miejsce jezior i rzek w systemie ochrony przyrody w Polsce. Referat doc. K. Opalińskiego dotyczył życia w Bałtyku. O wydrze jako wskaźniku stanu środowisk wodnych mówił mgr J. Romanowski. W zamykającym sesję referacie prof. K. Dobrowolski przedstawił rolę ptaków wodno-błotnych w przyrodzie. Ponadto zaprezentowano trzy plakaty: „Co każdy może zrobić dla ochrony i czystości wód” (mgr I. Kostrzewska-Szlakowska), „Teledetekcja a ochrona wód” (mgr Joanna Rybak) i „Życie rzek” (P. Prus).

W niedzielę 26 kwietnia (właściwy Dzień Ziemi) odbył się na Polu Mokotowskim festyn, którego głównym organizatorem był Ośrodek Kultury Ochoty. Atrakcją imprezy był kiermasz połączony z występami artystycznymi i konkursami. Część terenu przeznaczona została jednak na tzw. ekoprezentacje. Rozmieszczono tu stoiska organizacji społecznych działających na rzecz ochrony przyrody oraz wydawnictw publikujących książki przyrodnicze. W tej właśnie części znalazło się także stoisko Instytutu Ekologii PAN, którym opiekował się prof. J. Pinowski (rys. 1a). Na stoliku wyłożono najnowsze numery czasopism wydawanych przez Instytut Ekologii oraz książki, których współautorami lub redaktorami byli pracownicy Instytutu. Największym zainteresowaniem cieszyły się publikacje dotyczące skażeń środowiska naturalnego. Zwiedzający dopytywali się zwłaszcza o ekspertyzy stanu czystości wód i terenów leśnych w pobliżu swoich miejsc zamieszkania.

Instytut Ekologii udostępnił część swojego stoiska Ogólnopolskiemu Towarzystwu Ochrony Nietoperzy. Można się tu było zapoznać z działalnością Towarzystwa, a także zaopatrzyć w broszury informujące o życiu nietoperzy i sposobach ich ochrony. Członkowie

Rys. 1a. Na Polu Mokotowskim prof. J. Pinowski zachęcał do kupowania instytutowych wydawnictw (fot. Elżbieta Fuszara)

Rys. 2a. Prof. A. Hillbricht-Ilkowska wśród uczestników Dnia Otwartych Drzwi w Instytucie Ekologii PAN (fot. G. Lesiński)

Towarzystwa (mgr Elżbieta Fuszara i mgr M. Fuszara) udzielali zainteresowanym informacji o tym, jak sporządzić budki dla nietoperzy i jak chronić nietoperze mieszkające na strychach.

Instytut Ekologii miał także swój udział w przygotowaniu warsztatów dla nauczycieli „Jak uczyć o wodzie i środowisku wodnym”. W przededniu głównych obchodów na Polu Mokotowskim mgr J. Romanowski nad brzegiem Wisły prowadził warsztat poświęcony odczytywaniu tropów i innych śladów zwierząt zamieszkujących brzegi środowisk wodnych.

Dużym zaangażowaniem wykazali się pracownicy Instytutu Ekologii PAN w organizację Dnia Otwartych Drzwi (16 kwietnia). Zaproszono ok. 150 uczniów szkół podstawowych i średnich z Warszawy i Dziekanowa Leśnego, w tym członków kół biologicznych. Sprawami organizacyjnymi zajął się dr G. Lesiński przy aktywnej pomocy kierowników Zakładów: Agrocenologii (prof. Cecylia Bajan), Ekologii Gleby (prof. Anna Kajak), Ekologii Kręgowców (prof. J. Pinowski), Ekotoksykologii (prof. D. Tyrawska) i Hydrobiologii (prof. A. Hillbricht-Ilkowska).

Bardzo szeroko zaprezentował swoją działalność Zakład Hydrobiologii, przede wszystkim dzięki energicznym działaniom i pomysłom prof. A. Hillbricht-Ilkowskiej (rys. 2a). W poszczególnych pracowniach zorganizowano kilka punktów informacyjnych, gdzie specjaliści opowiadali o różnorodnych badaniach: planktonu, bentosu, litoralu, chemizmu osadów dennych i biologii wybranych organizmów wodnych.

W Zakładzie Ekotoksykologii pokazano aparaturę analityczną służącą m. in. do oznaczania zawartości różnych pierwiastków, np. metali ciężkich, i określania różnorodnych skażeń środowiska. Zwiedzający mogli się zapoznać z komputerową analizą mikroskopowego obrazu organizmów, który jest wykorzystywany do oceny zmian patomorfologicznych wywołanych zanieczyszczeniami. Pracownicy Zakładu opowiedzieli też o tym, w jaki sposób glony chronią się przed szkodliwymi substancjami, syntetyzując nowe białka.

Zakład Ekologii Gleby przygotował ekspozycję w formie „stolika glebowego”. Pod mikroskopem i binokulem pokazano różnorodność organizmów glebowych, co uświadomiło młodym ludziom, jak bardzo skomplikowanym środowiskiem jest gleba. Podczas prezentacji omówiono różne grupy ekologiczne i ich rolę w przyrodzie. Przeprowadzono też efektowny eksperyment, w którym wykazano, że mikroorganizmy w glebach o różnej zawartości materii organicznej wykazują zróżnicowaną aktywność (na podstawie poziomu CO₂ produkowanego w glebie).

Ekspozycja Zakładu Agrocenologii obejmowała m. in. atrakcyjną pogadankę na temat różnych grup owadów, które można było obejrzeć spreparowane w gablotach. Przedstawiono też wyniki wieloletnich badań nad wykorzystaniem różnych organizmów, np. grzybów czy parazytoidów, dla ograniczania liczebności owadów wyrządzających szkody w uprawach.

W programie Dnia Otwartych Drzwi znalazła się też krótka wycieczka wiodąca przez lasy Kampinoskiego Parku Narodowego. Pracownicy Zakładu Agrocenologii, Ekologii Kręgowców i Ekologii Roślin opowiedzieli o związkach Instytutu z Puszcą Kampinoską jako terenem badań. Kończącym akcentem Dnia Otwartych Drzwi była wizyta młodzieży w Stacji Terenowej Instytutu Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym, gdzie jej kierownik prof. J. Pinowski przedstawił problematykę badań prowadzonych przez Zakład Ekologii Kręgowców.

Grzegorz Lesiński i Jerzy Romanowski